

Nr 160

Utlåtande i anledning av väckta motioner om statsbidrag till avlönande av vissa yrkeskonsulenter.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 19) och den andra inom andra kammaren av herr *Boija m. fl.* (II: 30), har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte efter utredning till riksdagen inkomma med förslag om bidrag av statsmedel för att avlöna yrkeskonsulenter, knutna till yrkesförbund eller branschorganisationer och arbetsmarknadens yrkesråd.

Beträffande motiveringen för det motionsvis framställda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen I: 19.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna från överstyrelsen för yrkesutbildning, statskontoret och arbetsmarknadens yrkesråd.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har anfört bland annat följande.

Överstyrelsen delar i många avseenden de åsikter och bedömningar, som göres i motionerna. Det är sålunda icke möjligt att i ett så industrialiserat land som Sverige bygga en yrkesutbildning uteslutande på fristående yrkeskolor. Går man icke samtidigt andra vägar, blir det omöjligt att göra yrkesutbildningen tillräckligt differentierad; svårigheterna att i tillräcklig utsträckning erhålla produktiva arbetsuppgifter, d.v.s. arbetsobjekt till försäljning, skulle bli synnerligen stora. Även om överstyrelsen icke direkt kan verifiera de i motionerna angivna uppgifterna rörande kostnaderna per elevplats vid de centrala och kommunala verkstadsskolorna, måste överstyrelsen konstatera, att driftskostnaderna för skolverkstäderna är betydande. Till dessa måste läggas de stora engångskostnaderna i form av anskaffande av erforderliga maskiner o. d.

Överstyrelsen anser i likhet med motionärerna, att de inbyggda verkstadsskolorna utgör ett viktigt och smidigt komplement till de fristående yrkeskolorna. De har jämförelsevis lätt att erhålla produktiva arbetsuppgifter och de är i varje fall ur samhällets synpunkt väsentligt billigare i drift än de egentliga skolverkstäderna. Den decentralisering, som ett införande i yrkesutbildningen av den inbyggda formen av verkstadsskolor innebär, har emellertid även sina nackdelar, som det gäller att komma till rätta med. Svårigheterna ökar att garantera yrkesutbildningens kvalitet och mångsidighet. Den enda utvägen att bemästra de härmed sammanhängande problemen är att till företagens förfogande ställa tillräcklig ut-

bildningsexpertis, som samtidigt blir i tillfälle att övervaka utbildningen i främst de hänseenden nyss nämnts.

Betydelsen av yrkesutbildningens kvalitet och mångsidighet har främst under senare år på ett markant sätt observerats inom arbetsgivarnas organisationer. För de enskilda företagen spelar härvid de inom de olika branschorganisationerna anställda konsulenterna en i många avseenden viktig roll. Uppbyggnaden av en dylik konsulentorganisation på arbetsgivar sidan måste anses vara en med hänsyn till utvecklingen fullt naturlig åtgärd. De ökade anspråken på de anställdas yrkeskunnande skulle eljest icke ha blivit tillgodosedda. Yrkesutbildningen inom de vanliga yrkesskolorna kan nämligen aldrig gå längre än till att meddela en grundläggande allroundutbildning på vilken sedan den för varje bransch och företag speciella, avslutande yrkesutbildningen måste bygga. Även om företagen genom de inbyggda verkstadsskolorna övertar en del av de vanliga yrkesskolornas roll i detta avseende, gäller dock i allt väsentligt att företagens betydelsefullaste insatser på yrkesutbildningens område numera, med den utbyggnad yrkesskolesystemet i kommunernas regi erhållit, måste bli att ge den avslutande, på en eller vissa yrkesspecialiteter inriktade utbildningen.

Överstyrelsen har under senare år, då systemet med inbyggda verkstadsskolor varit under uppbyggnad, undersökt möjligheterna att komplettera den direkt under överstyrelsen sorterande övervakande och rådgivande verksamheten med ett konsulentsystem efter de riktlinjer, som skisseras i motionerna. Efter noggranna överväganden har överstyrelsen dock funnit, att ett dylikt system icke är lämpligt. Konsulentorganisationen skulle icke få den smidighet som motionärerna väntar sig; tillsynen skulle icke få den önskvärda effektiviteten. En konsulent hos en branschorganisation har icke samma obundna ställning som en tjänsteman anställd hos den centrala statliga myndigheten. Man bör även ta hänsyn till att företagen ingalunda genomgående är organiserade eller anslutna till branschorganisationer, där dylika konsulenter är eller kommer att bli anställda.

Samtidigt som överstyrelsen finner, att den icke kan ansluta sig till en utvidgning av konsulentorganisationen enligt de riktlinjer motionärerna föreslår, vill den understryka vikten av att samarbetet mellan överstyrelsen och arbetsgivarnas organisationer i fråga om utbildningsfrågor på allt sätt förstärkes. Det är härvid av vikt att samarbetet med arbetstagarorganisationer också upprätthålles, bland annat genom fortsatt och helst utvidgat samarbete med det av arbetsgivareföreningen och landsorganisationen gemensamt bildade arbetsmarknadens yrkesråd. Överstyrelsen vill tillägga, att en rationell form för ett vidgat samarbete mellan branschorganisationernas konsulenter och överstyrelsen är, att dessa tidvis såsom experter knytes till överstyrelsen för vissa bestämda arbetsuppgifter.

Det är riktigt som motionärerna konstaterar, att antalet för närvarande verksamma konsulenter är otillräckligt. Det är överstyrelsens förhoppning, att branschorganisationerna skall fortsätta att öka antalet yrkeskonsulenter. Då övervakningen av utbildningen vid de inbyggda verkstadsskolorna i fortsättningen liksom hittills bör ankomma på överstyrelsen och dessa skolor för närvarande kraftigt expanderar, är det av vikt att överstyrelsens tillgång till personal lämpad härför ökas. I detta sammanhang bör man icke glömma, att den vid företagsskolorna bedrivna utbildningsverksamheten i förevarande hänseende skapar i allt väsentligt likartade problem och att

behovet av övervakande och rådgivande verksamhet i fråga om dessa är lika stort som vid de inbyggda skolorna. Överstyrelsen vill härvid hänvisa till de vid årets riksdag väckta motionerna I: 413 och II: 478 om inrättande av vissa tjänster för inspektions- och rådgivningsverksamhet vid inbyggda skolor och företagsskolor, ävensom till överstyrelsens denna dag till statsutskottet avgivna yttrande över dessa motioner.

I motionerna uttalas avslutningsvis, att i Holland gjorda erfarenheter av branschkonsulenter är mycket goda. Den i detta land införda organisationen skiljer sig dock i ett par väsentliga hänseenden från den av motionärerna föreslagna ordningen för vårt lands vidkommande. Det förhåller sig visserligen så, att man har ett relativt stort antal branschkonsulenter, men dessa är icke anställda direkt hos vederbörande arbetsgivarorganisation utan hos av arbetsgivare och arbetstagare bildade stiftelser. Detta torde sammanhånga med att en direkt motsvarighet till den svenska överstyrelsen för yrkesutbildning saknas i Holland.

Såsom framgår av det föregående ger förslaget om en med statsbidrag utbyggd organisation med branschkonsulenter upphov till allehanda mer eller mindre svårbedömbara frågor. Anledning föreligger till följd härav att göra dessa till föremål för utredning. Överstyrelsen får under åberopande härav tillstyrka bifall till motionerna.

Statskontoret har avstyrkt bifall till motionerna och har framhållit, att spörsmålet, huruvida och i vad mån tillsyns- och rådgivningsverksamheten beträffande ifrågavarande skolor borde handhas av överstyrelsen eller av branschorganisationerna, enligt statskontorets uppfattning vore av beskaffenhet att höra övervägas av 1955 års utredning angående yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning. Det syntes för övrigt kunna ifrågasättas, om staten för utbildningsverksamheten vid de inbyggda skolorna borde lämna statsbidrag till avlönande av personal, som vore anställd hos i motionerna avsedda sammanslutningar.

Arbetsmarknadens yrkesråd ansluter sig i huvudsak till motionärernas förslag och framhåller särskilt följande.

Under det sista decenniet har samhället avsatt betydande belopp för en utbyggnad av yrkesskolväsendet inom sektorn industri och hantverk. Den alldeles övervägande delen av dessa belopp har använts för inrättande och drift av fristående centrala eller kommunala verkstadsskolor. Då av rent tekniska skäl många yrkesarbetare, speciellt inom industrien, inte kan få sin utbildning tillgodosedd via fristående yrkesskolor, förefaller det rimligt att samhället genom andra åtgärder ökar förutsättningarna för en kvalitativ yrkesutbildning inom sådana yrkesområden.

Det som därvid ter sig angeläget är tillgången till en pedagogisk service. Av bl. a. det skälet, att yrkesutbildningen i vårt land grundas på avtal mellan arbetsmarknadens parter, förefaller det riktigt att utbildningspersonal för tillsyn och rådgivning av utbildningen i företagen knytes till branscherna eller dessas samarbetsorgan.

Hur principerna för statsbidrag till en verksamhet enligt ovan skall utformas behöver, som motionärerna också förutsatt, närmare utredas. Yrkes-

rådet utgår från att rådet i samband med en sådan utredning beredes tillfälle att låta sig representeras.

Utskottet delar i huvudsak motionärernas uppfattning om vikten av att den ifrågavarande konsulentorganisationen utökas. Huruvida denna ökning skall komma till stånd genom att konsulenttjänster inrättas vid den statliga tillsynsmyndigheten eller genom att staten lämnar bidrag till avlönande av yrkeskonsulenter, knutna till yrkesförbund eller branschorganisationer, är spörsmål som i detta sammanhang synes böra bli föremål för närmare utredning. Liksom statskontoret finner utskottet dessa frågor vara av beskaffenhet att böra övervägas av 1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning och utskottet förutsätter, att de sakkunniga kommer att upptaga nämnda problem till bedömande och omprövning. Utskottet finner därför icke skäl tillstyrka bifall till motionsyrkandet.

Utskottet hemställer alltså,

att motionerna I: 19 och II: 30 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 november 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Axel Johannes Andersson, Thun, Fritz Persson, Nils Theodor Larsson, Bertil Petersson, Edström, Bengt Gustavsson, Lundström och Kaijser; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Malmborg, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, Ståhl, Andreasson, fröken Olsson, herrar Arvidson, Larsson i Hedenäset, fröken Karlsson, herrar Berg och Nelander.